

MICHAL SPEVÁK: SLOVENSKÁ REPUBLIKA JE NAŠA SPOLOČNÁ VLAŠŤ

ODBORNÍK NA ZAHRAŇIČNÝCH SLOVÁKOV A MEDZINÁRODNÚ POLITIKU

Vo Vojvodine je pôsobenie našich krajanov azda najaktívnejšie spomedzi celého tzv. slovenského sveta. Veď Slováci na tomto území žijú už vyše 275 rokov a v súčasnosti ich podľa štatistiky je 52 750. Pravdaže ďalší naši krajanovia žijú aj v okolitých štátoch, spomeňme najmä susedné Rumunsko, Maďarsko a Chorvátsko. Maličká komunita Slovákov žije v Čiernej Hore, kde pôsobí aj občianske združenie Čiernohorsko-slovenské priateľstvo (ČSP), ktoré založil MSc. et Mgr. Michal Spevák rodom piaty a je jeho predsedom. Absolvent žurnalistiky Univerzity Komenského v Bratislave a politických vied Čiernohorskej univerzity v Podgorici, ktorý pôsobil aj v slovenskej diplomacii. Taktiež aktívny člen Maticy slovenskej, takmer tridsať rokov sa venuje krajskej problematike, ako i politickej a sociálnej situácii najmä v juhovýchodnej Európe. Vo februárových voľbách kandidoval do Národnej rady Slovenskej republiky, získal 783 prednostných hlasov a stal sa tak náhradníkom na poslanca. Profesionálne však naďalej pôsobí v oblasti politických vied, ako odborník na zahraničnú politiku, najmä však slovenské zahraničie, píše a hovorí do médií, okrem iného aj do celoštátnych v Čiernej Hore či v iných štátoch najmä na západnom Balkáne. Vyštudoval žurnalistiku, ovláda päť jazykov a dohovoriť sa ďalšími dvomi.

MSc. et Mgr. Michal Spevák v súčasnosti žije v Podgorici, pochádza z Báčskeho Petrovca. Jeho predkovia prišli na vtedajšiu Dolnú zem do Báčskeho Petrovca roku 1745 z mestečka Málinec zo Slovenska. Jedenást generácií jeho predkov žije v Báčskom Petrovci, kde sa narodil roku 1974. Od študentských rokov prešiel celé Slovensko a viaceré štáty Európy, aby rozvíjal slovenskú a krajskú myšlienku a vzťahy medzi Slovákami zo Slovenska a z iných končín sveta.

- Viliam Komora: Najskôr sa vás musím opýtať, prečo sa Slovák, ktorý sa takmer tridsať rokov venuje krajskej problematike, rozhodol kandidovať do slovenského parlamentu?

- Michal Spevák: Existujú krásne krajiny vo svete, ale Slovensko je krajinou mojich predkov. Keď žijete ďaleko od domova, viac vnímate jeho význam. Túžite sa vrátiť. Svoje vedomosti, poznatky a zručnosti chcem investovať do Slovenskej republiky. Mojm zámerom bolo, keď som prijal ponuku kandidovať, aby som pomohol dobrej veci. Chcem prispieť k rozvoju Slovenska a chcem, aby Slovensko posilnilo svoju pozíciu na západnom Balkáne. Veľmi dobre rozumiem tomu regiónu, lebo tam žijem takmer celý život. Predovšetkým musím objasniť, že život zahraničného Slováka je úzko spätý s národným cítením, tým pádom aj s Maticou slovenskou. Môj otec právnik Michal Spevák rodom štvrtý a Miroslav Demák, Ján Haník, Pavel Ďurčiansky, Ján Dorča-Jovi spoločne založili Maticu slovenskú v Juhoslávii v roku 1990. Vyrastal som v slovenskom národnom priestore, v bašte Slovákov vo vtedajšej Juhoslávii. Počas štúdia žurnalistiky v Bratislave som akosi prirodzene „zapadol“ do národného a matičného života a to najmä medzi mladých vysokoškolákov. Počas podujatí a akcií som tak spoznal Slovákov z celého Slovenska, ktoré som aj celé precestoval. Pravdaže, začal som aktívne pôsobiť aj v rámci činnosti Slovákov vo vtedajšej Juhoslávii.

Postupne som sa profesionálne orientoval na slovenské zahraničie. Štatistiky nás už skôr varovali, že v najväčších slovenských komunitách máme drastické straty príslušníkov. V ČR sme za dve desaťročia stratili až 227 000 ľudí slovenskej národnosti, bolo nás 375 000 roku 1991, roku 2011 už iba 148 000. V Srbsku žilo 63 941 Slovákov roku 1991, dnes už iba 52 750 Slovákov. V Srbsku za deväť rokov bol pokles Slovákov o 9 percent, v číselnom vyjadrení vymrel celý Petrovec, bolo nás menej o 6 271 duší. Dôvodom je asimilácia, ale aj vystahovanie mladej generácie zrejme najmä z ekonomických dôvodov z Vojvodiny na Slovensko a do iných krajín. Trend je, že naša mládež opúšťa rodiská a spoločenstvo čoraz viac upadá vo všetkých sférach. Žiaľ, oficiálne sa tomuto trendu nik vážne nevenoval, resp. len veľmi málo.

To sú alarmujúce čísla, chcelo by to vytvoriť nejaký nový mechanizmus na spomalenie tohto trendu. Predchádzajúce vlády a politické strany sa však tomu nevenovali dostatočne. Cítili sme dokonca nezáujem zo strany niektorých slovenských politikov, pričom sa citíme súčasťou slovenského národa a vždy sme boli a aj budeme

Slovákmi! Viem, čo očakávajú Slováci žijúci v zahraničí, ako aj občania SR. Keď som sa rozprával s Igorom Matovičom, ale aj ďalšími, mali o to záujem. Pevne verím, že to presadíme. Verím, že úspešne zdoláme aj ďalšie výzvy. Práve OĽANO som navrhol túto tému a akosi sme sa dohodli. Čaká nás veľa práce. Viacerí čelní predstavitelia OĽANO boli v januári v Báčskom Petrovci a potvrdili mi, že sa cítia vynikajúco medzi našou komunitou. V rámci kampane som sa venoval najmä krajskej problematike, čo sú zahraniční Slováci a celý slovenský svet. Zaoberám sa tým vlastne celý svoj život, či už ako novinár, alebo krajský aktivista. Vždy sa budem zasadzovať, aby naša strana mala Slovákov na prvom mieste, pravdaže aj našu slovenskú kultúru. Počas celej kampane som mal podporu od Igora Matoviča, od vedenia, ako aj od ostatných kandidátov, viacerých súčasných ministrov a poslancov NR SR. Tých problémov, ktoré sa budú teraz musieť riešiť, je veľa a zrejme krajská problematika nebude v popredí. Aktuálna je pandémia a zdravotné riziká, zdravotné a bezpečnostné otázky (COVID-19), a následne sa bude riešiť finančná a existenčná kríza všetkých občanov.

- Viliam Komora: Ako to je so starostlivosťou o krajanov v praxi?

- Michal Spevák: Počas môjho pôsobenia v diplomacii v Srbsku a v Čiernej Hore som získal skúsenosti a prehľad medzinárodných vzťahov. Počas volebnej kampane v OĽANO som získal presvedčenie, že ľudskosť, dobrosrdečnosť a spolupatričnosť je tu na prvom mieste. Počas kampane sme si vytvorili skutočne neveriteľné vzťahy, nadobudli sme súdržnosť, solidaritu a priateľstvá.

V oblasti krajanov v zahraničí musíme povedať,

že určitá starostlivosť existuje, čo je dobre, ale treba ju neustále prehľbovať. Už dávnejšie som upozorňoval a poukazoval, že niektoré krajiny sa o svoju diaspóru starajú inak. V chorvátskom parlamente si krajanovia majú právo zvoliť jedného poslanca, ktorí potom zastupuje záujmy krajanov. Na strane druhej také Maďarsko má špeciálny program na podporu detí, ktoré sa na základných školách mimo Maďarska učia po maďarsky. Podľa mňa niečo podobné by sa malo podniknúť aj zo strany Slovenska. Lebo deti a mládež sú nesmierne dôležité. Ak stratíme deti a mládež, prideme o to, čo sme roky rokúce budovali. Moji predkovia sa sťahovali roku 1745 z mestečka Málinec a stále sme po slovensky nezabudli. Udržať si reč v neslovenskom prostredí je nesmierne zložité.

- Viliam Komora: Môžete uviesť vašu doterajšiu krajskú činnosť v Čiernej Hore?

- Michal Spevák: V krajine, v ktorej v súčasnosti žijem a vychovávam svoje potomstvo, v Čiernej Hore, žije len 88 Slovákov – podľa údajov zo sčítania obyvateľstva roku 2011. Sme etnická skupina, nemáme status menšiny. Moje deti učím po slovensky, základy už dávnejšie ovláda aj moja manželka Danica, ktorá je čiernohorskej národnosti a pracuje ako učiteľka anglického jazyka. Združujúcu organizáciu, ktorú sme založili roku 2007 sme pomenovali Čiernohorsko-slovenské priateľstvo. Organizácia je otvorená pre všetkých, lebo nás etnických Slovákov je tak málo, že potrebujeme spolupracovať s inými, a predovšetkým propaguje etnickú skupinu Slovákov žijúcu v Čiernej Hore a slovenskú reč, slovenský národ ako taký. Máme podujatia, ktoré realizujeme za pomoci Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, máme webovú stránku www.nvocsp.org,

MICHAL SPEVÁK: SLOVENSKÁ REPUBLIKA JE NAŠA SPOLOČNÁ VLAST'

ODBORNÍK NA ZAHRAŇIČNÝCH SLOVÁKOV A MEDZINÁRODNÚ POLITIKU

ktorá je bilingválna a máme aj fb stránku. Teraz máme 259 členov. K nám sa hlásia aj ne-Slováci, sú to priatelia Slovenska a Slovákov. Realizovali sme niekoľko úspešných projektov Letnej školy slovenskej vlastivedy s početnou účasťou detí, a to v spolupráci s lektorkou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Mgr. Helenou Los Ivorikovou, ktorá pôsobila na Univerzite v Belehrade. Záujem detí a mládeže o slovenčinu je iba prvým krokom a v tomto chceme dlhodobo pokračovať. O folklóre deťom prednášal svetoznámy folklorista Ján Slávik z Kysáča (Vojvodina). Taktiež máme vydavateľskú a publicistickú činnosť. Boli sme aj pri pomenovaní jednej ulice v Podgorici na: Slovenská ulica. Úzko sme pri tom všetkom vždy spolupracovali aj s Maticou slovenskou na Slovensku a jej periodikami.

- Viliam Komora: Môžete uviesť konkrétne návrhy a opatrenia, ktoré budete presadzovať?

- Michal Spevák: Najviac by krajanom vyhovovala aktívna podpora detí a mládeže slovenskej národnosti za hranicami SR. Tiež si myslím, že by pomohlo, keby SR zmenila svoju legislatívu v prospech krajanov. Podľa mňa treba odkukať dobrú prax, ale aj prihliadať na dlhodobé následky takých opatrení. Naším cieľom je, aby naši krajanovia v svojich rodiskách zostali, zotrvali a udržovali životaschopnú komunitu. Napríklad Maďarsko získanie občianstva pre svojich krajanov maximálne zjednodušilo. Ináč Maďarsko aktívne robí takú politiku, máme prípady, že v niektorých oblastiach (Zakarpatská Rus, Vojvodina) nielen etnickí Maďari prijímajú občianstvo Maďarska a majú aj program podpory svojich krajanov v oblasti pôdohospodárstva. Práve teraz počas pandémie COVID-19 je veľká panika v krajinách, ktoré nie sú sebestačné v potravinárstve. Všimli ste si, že žiaden oligarcha počas pandémie nekupuje nehnuteľnosti a autá, ale prvé, čo urobil, bolo, že si nakúpil potraviny. Preto v krajinách, kde sa krajanovia zaoberajú poľnohospodárstvom by sme mohli urobiť model spolupráce. Máme krajanov – výrobcov potravín, to môže byť zaujímavá komodita v budúcnosti. Tým pádom krajanovia môžu pomôcť Slovenskej republike. Múdrost a odkaz našich predkov: Žime tak, aby bolo aj chleba, aj neba.

- Viliam Komora: Vypracovali ste však aj legislatívne návrhy a zdá sa mi, že som videl váš rukopis aj v Programovom vyhlásení Vlády SR.

- Michal Spevák: Konkrétne som navrhol zmeny čo sa týka Zákona číslo 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Treba ho komplexne a rozsiahle novelizovať. SR by mohla novými legislatívnymi opatreniami zjednodušiť vystavovanie Osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí (OSZ). Teda etnickým Slovákom žijúcim v zahraničí treba vytvoriť reálny predpoklad na rozvoj a vývoj. V súčasnosti evidujeme Slovákov žijúcich v zahraničí vo vyše 50 štátoch celého sveta. Uverejnil som k tomu viaceré štúdie, odborné príspevky, články aj s konkrétnymi návrhmi a východiskami, pravdaže s prognózou budúceho vývoja. V SR treba zmeniť viaceré veci, aby zahraniční Slováci naozaj pocítili, že Slovenská republika je ich kolískou, z ktorej kedysi hnaní žití nevôľou museli odísť.

Dôverujem PVV, pretože sľubuje energiu

a ochotu riešiť problémy: Vláda SR postupne navýši finančnú podporu slovenskému zahraničiu až na úroveň, v akej ročne podporuje národnostné menšiny žijúce na Slovensku. V kontexte prípravy Konceptie krajanskej štátnej politiky na roky 2021 – 2025 Vláda SR prehodnotí fungovanie a kompetencie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ), zmodernizuje koncepciu štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a prijme nový zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Zároveň vyhodnotí a upraví aj proces doterajšieho udeľovania dotácií vrátane zjednodušenia udeľovania tzv. minigrantov. Podporíme možnosť zapájania komunity Slovákov do spolupráce pri presadzovaní cieľov zahraničnej politiky SR. Vo vybranej svetovej metropole spustíme projekt spolupráce s tzv. novou diasporou a komunitou slovenských profesionálov, ktorých potenciál sa využije na realizáciu spoločných cieľov v danom teritóriu.

- Viliam Komora: Ste členom Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí (RSZZ) a zástanca slovenskej kultúrnej koordinácie?

- Michal Spevák: Súčasťou politiky krajanov je aj kultúra, umenie, literatúra, Matica slovenská má teda nezastupiteľnú funkciu a to tak v Slovenskej republike, ako aj po celom svete, tam, kde žijú Slováci. V minulosti pod kuratelou Matice slovenskej bol Dom zahraničných Slovákov (DZS) a tento dom sa časom transformoval na Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ). Možno by sme sa mohli zamyslieť aj nad tým, že niektoré aktivity ÚSZZ by mohli byť koordinované s aktivitami Matice slovenskej. No toto je otvorená otázka a treba o tomto diskutovať. Mojou víziou je mať dlhodobú spoluprácu a na konci ako výsledok win win situáciu v prospech národa. Priblížim, porovnam to: ak aliancia NATO môže koordinovať 30 členských štátov, mali by sme aj my koordinovať prácu tých inštitúcií, ktoré majú podobné pôsobnosti a pracovné agendy. Za účasti Matice slovenskej na Slovensku a slovenských matíc v zahraničí, ďalších slovenských organizácií a inštitúcií, nezávislých slovenských intelektuálov, predstaviteľov slovenských cirkví, učiteľov, právnikov, predstaviteľov slovenských krajských médií a lokálnych samospráv je potrebné poukázať na problémy a dať konkrétne návrhy riešení. Výsledkom celoplošného dialógu by mala byť politika udržateľných riešení.

- Viliam Komora: Vypracovali ste viaceré vedecké štúdií, organizovali ste okrúhle stoly s cieľom zachrániť komunity, ktoré upadajú. Ste autorom kvalitného hlbkového prieskumu o aktuálnych právach Slovákov žijúcich v zahraničí a máte za sebou bohaté poznávacie zájazdy. Aké sú základné východiská pre práva Slovákov žijúcich v zahraničí?

- Michal Spevák: Sledujeme situáciu v národnej oblasti, no nechceme byť len pasívni pozorovatelia, ale chceme niečo zmeniť k lepšiemu. V tých krajinách, v ktorých máme postavenie menšiny, dá sa vplývať na demokraciu tej spoločnosti, uskutočňovanie rovnoprávnosti, vlády práva, vplývať, aby bola rešpektovaná slovenská národná svojbytnosť, vplývať na zlepšenie postavenia Slovákov, zamedziť diskriminácii. Musíme dosiahnuť a uskutočňovať ľudské práva pre našu

komunitu v zahraničí, treba dbať na politiku v oblasti zamestnávania, kultúry, vzdelávania, školstva, informácií a používanie slovenského jazyka v tých krajinách, kde je na to predpoklad. Neustále monitorovať stav a situáciu a zároveň rozvíjať ekonomické, kultúrne, politické, vedecké, športové kapacity. Podstatné je však povedať, že v zahraničí sú Slováci akosi automaticky aj matičiari, podporovali, podporujú a budú podporovať našu najstaršiu celoslovenskú ustanovizeň Maticu slovenskú, tú na Slovensku, ako aj tie v jednotlivých štátoch.

Bol som aktívny v treťom sektore aj v oblasti ľudských práv, ale aj v oblasti ochrany životného prostredia. Roku 2009 sme odštartovali kampaň na zamedzenie plastových tašiek v predajniach. Na základe tej kampane následne v parlamente schválili Zákon o obmedzení plastových tašiek (2011). Roku 2017 som navštívil USA v rámci štúdiujnej návštevy, bolo to tesne po volebnej výhre prezidenta Trumpa.

Pokiaľ spomeniem výsledky práce pre Slovákov u nás, tak doposiaľ sme v rámci rodiny zriadili pamätnú izbu v Báčskom Petrovci, ktorú navštevujú tisíce Slovákov, natočilo sa v nej niekoľko dokumentárnych filmov rôznych verejnoprávných televízií a podobne. Spracovali a vydali sme viaceré publikácie: Bulletin Slovenské národné slávnosti (1996), Svedectvá (1997), Obnovenie Matice slovenskej v Juhoslávii (2000 a 2003), Sprievodca aukčnou privatizáciou v Srbsku (2003), Vodič kroz aukcijsku privatizaciju u Srbiji (2003), Zlé časy (2006), Job shadow day (2007), Slováci v Čiernej Hore – Kto sme čo sme a kam ideme (2008) / Slováci u Crnoj Gori – Ko smo, što smo i kuda idemo (2008), Spievajme spolu/ Pjevajmo zajedno (2008), Pod' so mnou farbit' (2009), Prvé tri (k)roky (2010), Nagymegyer 1914–1918. Logorigroblje crnogorskih interniraca (2018), Analýza starostlivosti SR o Slovákov žijúcich v zahraničí (2019), Veľký Meder 1914–1918. Zajatecký tábor a cintorín internovaných osôb z Čiernej Hory (2020).

- Viliam Komora: Medzi krajanmi celého sveta ste spoločne s vaším otcom Michalom a bratom Andrejom svetoznámy gastronomický majster, víťaz súťaže o Najchutnejšiu klobásu v Báčskom Petrovci (2003) a Pálenku z drevenej jahody (2004). Vraj v chýrečnej izbe podávate aj tradičné bravčové mäso s klobásou a krumplami na ťapši...

- Michal Spevák: V našej „DNA“ je pestovanie slovenskej kultúry, zachovanie tradícií a autentickej gastronómie a archaického jazyka. Myslím, že treba stavať aj na tom, čo zažili kolegovia z OLaNO pri návšteve vo Vojvodine. A takisto sa pokúsím o novinársku návštevu zo Slovenska vo Vojvodine – možno nie iba jednu... Pravda, teraz je situácia osobitne dramatická a myslím si, že treba chvíľu počkať, aby v myšliach a pozornosti ľudí zostal priestor pre Slovákov žijúcich v zahraničí, lebo teraz všetko prekrýva koronavírus...

- Viliam Komora: Ďakujem za rozhovor. Veríme, že tento muž vybojuje na národa roli dedičnej Slovákom v zahraničí, ako aj Slovákom na Slovensku ešte výraznejšie práva a zveladenie našej kultúry a slovenskej spoločnosti. „Nepolitikárčiť, ale viesť národ správnou cestou.“ Veď aj to je jeho mottom.

Zhovárjal sa: Viliam Komora, Foto: archív autora